

УДК 63:504(477)(045)

Степасюк Л.М.,

канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємства
Національного університету біоресурсів і природокористування України

Тітенко З.М.,

аспірантка кафедри економіки підприємства
Національного університету біоресурсів і природокористування України

*Органічне виробництво – основний фактор підвищення
конкурентоспроможності продукції скотарства
в сільськогосподарських підприємствах*

Проблеми екологізації, з кожним роком набувають все більшої актуальності. Одним із шляхів їх вирішення є розвиток органічного виробництва та обґрунтування заходів щодо його стабілізації. В сучасних умовах господарювання, на перше місце виходять проблеми ефективності виробництва органічної продукції. Перехід сільськогосподарських товаровиробників на органічні методи господарювання можливий лише за умов усвідомлення переваг органічного виробництва порівняно з традиційним. Тому питання підвищення ефективності виробництва органічної продукції залишаються актуальними і потребують подальших досліджень.

В статті розглянуто тенденції розвитку ринку органічної продукції та рівень її споживання в Україні та в розвинутих країнах світу. Здійснено аналіз розвитку органічного сільського господарства, досліджено динаміку площ України, які зайняті під органічним виробництвом. Проведено аналіз законодавчої та нормативно-правової бази, яка чітко окреслює державну політику у сфері органічного виробництва.

Ключові слова: екологізація, органічне виробництва, розвиток, динаміка, споживання, світовий ринок.

У XX ст. завдяки науково-технічному прогресу людство інтенсифікувало та удосконалило всі види діяльності, у тому числі й сільськогосподарське виробництво. Але інтенсифікація сільського господарства, як правило, відбувалася з використанням хімічних засобів захисту рослин, штучно синтезованих медикаментів для лікування тварин, що негативно вплинуло як на довкілля, так і на здоров'я людини взагалі [1]. Тому з кожним роком проблеми покращення екологічного стану навколишнього середовища стають все актуальнішими. У багатьох країнах світу, в тому числі і в Україні, відбувається активний перехід до органічного виробництва.

Питаннями розвитку органічного виробництва в Україні займаються такі науковці як В.І. Артиш, Н.В. Бородачова, Дудар О.Т., Н.А. Берlach, М.В. Капштик, Л.Є. Купінець, О.В. Рудницька, В.О. Шлапак, О.В. Ходаківська та інші. Проте, незважаючи на достатню кількість робіт, питання підвищення ефективності виробництва органічної продукції й надалі залишаються актуальними і потребують подальших досліджень.

Метою статті є дослідження тенденцій розвитку органічного виробництва сільськогосподарської продукції в Україні.

Останнім часом світовий ринок органічних продуктів динамічно зростає. Сьогодні світові продажі органічних продуктів становлять понад 55 млрд. дол. на рік. За прогнозами аналітиків, до 2020 р. обсяги цього ринку становитимуть 200-250 млрд. дол. США. Близько 1,8 млн. виробників з різних країн світу займаються органічним виробництвом на більш ніж

37 млн. га сільськогосподарських угідь. Лише в країнах ЄС кількість «органічних» господарств за останні 15 років зростає більше ніж у 20 разів [2, с. 6].

В останні роки спостерігається більша зацікавленість споживачів у здоровому харчуванні. Покупці готові платити цінову надбавку за органічні продукти харчування, попит на які у світі швидко зростає. Слід зазначити, що ціни на органічну продукцію зазвичай на 10-50% (а в окремих випадках навіть на 100-200%) вищі, ніж на звичайну продовольчу продукцію. Цінові надбавки компенсують товаровиробникам вищі затрати праці на одиницю продукції, досконаліші управлінські навички, адміністративні, інспекційні та сертифікаційні витрати [3, с.22].

У всьому світі питання екології, збереження навколишнього середовища, здорового харчування все більше хвилюють людей. Світовий ринок органічних продуктів зростає швидкими темпами до 10-15% на рік. Близько 97% загального споживання органічної продукції припадає на країни Західної Європи та Північної Америки. Лідерами із продажу органічної продукції є США, Німеччина та Франція.

За споживанням органічних продуктів на душу населення світовим лідером є Швейцарія, кожен житель якої в середньому витрачає на них 117 доларів США на рік. До неї наближається Данія з сумою в 73 дол. США. Цей показник в більшості країн ЄС нині складає 30-50 доларів на рік, а в США — 45 доларів, з тенденцією до швидкого зростання [4].

В Україні виробництво органічної продукції розпочалося наприкінці дев'яностих років. На той час великі міжнародні трейдерські організації сертифікували зацікавлені господарства та здійснювали експорт виробленої у них продукції. Упродовж останнього десятиліття екологічне виробництво сільсько-господарської продукції динамічно розвивалося. В останні три роки спостерігається тенденція наповнення внутрішнього ринку власною органічною продукцією за рахунок налагодження переробки органічної сировини [5]. Зокрема, це крупи, соки, сиропи, повидло, сухофрукти, мед, м'ясні та молочні вироби. На кінець 2012 р. в Україні, за даними Федерації органічного руху України, працювало близько 164 сертифікованих органічних господарств (рис. 1), які використовували понад 278,8 тис. га сільськогосподарських угідь (рис.2). За цими показниками Україна посідає 21-ше місце у світі. Частка сертифікованих органічних площ серед загального об'єму сільськогосподарських угідь України становить майже 0,7%. При цьому Україна займає перше місце в східноєвропейському регіоні щодо сертифікованої площі органічної ріллі, спеціалізуючись переважно на виробництві зернових, зернобобових та олійних культур. На експорт іде 90% виробленої вітчизняної органічної продукції; продаж продукції всередині країни забезпечує виробникам рентабельність із одного гектара на рівні 70%, тоді як реалізація до Європи – 200% [6].

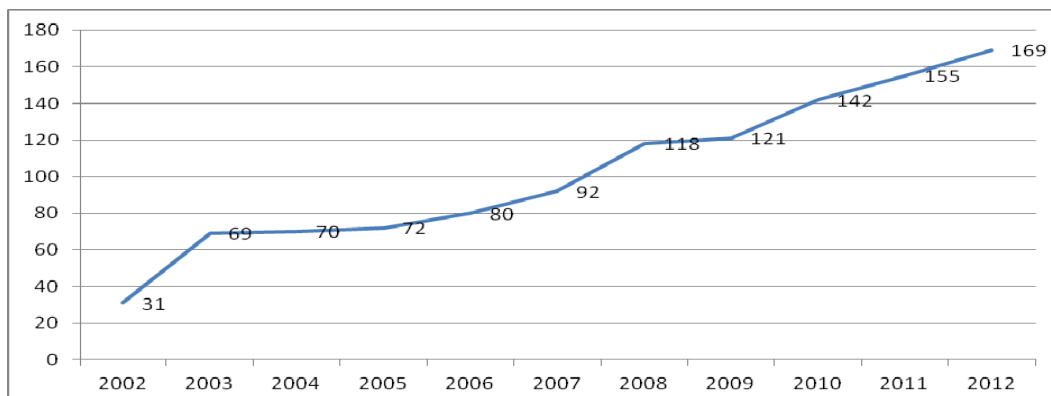

Рис. 1 Кількість органічних господарств в Україні, 2002-2012 рр.

Основними факторами, що стримують процес розвитку органічного виробництва в Україні є: велика розорюванність с. – г. угідь, яка в ряді областей сягає 80 %, в той час як у розвинутих країнах світу – лише 25 – 40 %; незадовільна підтримка і визнання державними структурами; відсутність державної стратегії, затверджених законів та нормативів; немає

можливості навчатись у цьому напрямі в навчальних закладах, відсутність консультативної служби і спеціальної літератури; психологічний та економічний бар'єри, що заважають підприємцям працювати в цьому напрямку; недостатня інформація щодо організаційних, економічних та екологічних аспектів отримання якісної та безпечної продукції; наукові суперечки та брак комплексних досліджень щодо концепції натурального виробництва; відсутність персоніфікованих ринків збуту та реклами для покупців якісної та безпечної фітопродукції тощо.

Більшість господарств, які займаються виробництвом органічної продукції, розташовані на півдні країни (Одеська, Херсонська області), у західній Україні (Чернівецька, Львівська, Тернопільська області), а також у Полтавській області. Як зазначають дослідники [2, с.29], досить часто ці господарства є учасниками міжнародних проектів (зокрема, зі Швейцарією й Німеччиною) щодо впровадження органічного землеробства в Україні та співпрацюють з іноземними компаніями. Близько 60% посівів зайняті такими культурами як пшениця, ячмінь, соняшник і кукурудза. Саме ці культури складають основу експортної пропозиції української органічної продукції. Крім того, частина посівних площ відведена під горох, ріпак, гречку, сою, жито, овес, сорго, просо, гірчицю, цукрові буряки тощо.

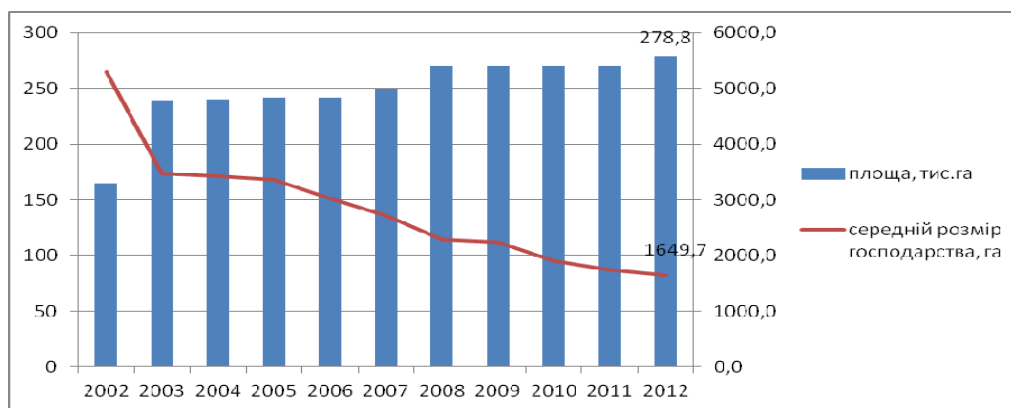

Рис. 2 Площі України, зайняті під органічним агровиробництвом, га

Українські сертифіковані органічні господарства налічують площі різного розміру – від кількох гектарів, як і в більшості країн Європи, до понад десяти тисяч гектарів ріллі. Більшість органічних господарств України є великими, тому що в середньому їхній розмір коливається близько 2,7 тис. га.

Лідерами органічного сільськогосподарського виробництва в Україні є ПП «Агро-екологія» (Полтавська область), група компаній «Етнопродукт» (Чернігівська область), ТОВ «Галекс-Агро» (Житомирська область), «Органічне господарство «Махаріші» (Херсонська та Миколаївська області), ПП «Мельник» (Вінницька область), ТОВ «Чистий продукт-С» (Донецька область) та багато інших.

За оцінками асоціації виробників органічної продукції «БіоЛан Україна», сьогодні на органіку припадає лише 1% обсягу продажу продуктів харчування, хоча й спостерігається тенденція до зростання обсягів споживання сертифікованої органічної продукції в Україні. Дослідження Федерації органічного руху України свідчать, що сучасний внутрішній споживчий ринок органічних продуктів в Україні почав розвиватись з 2006-2007 рр., склавши: у 2007 році – 500 тис. євро, в 2008 році – 600 тис. євро, 2009 – 1,2 млн. євро, 2010-го цей показник зріс до 2,4 млн. євро, у 2011 р. – до 5,1 млн.євро, а в 2012 році – до 7,9 млн.євро [6].

Споживачами цієї продукції є переважно люди з середнім та високим рівнем доходу. На думку українських експертів, потенційними споживачами органічної продукції в Україні є близько 5% населення великих міст, які готові платити за неї на 30-50% більше, ніж за звичайну продукцію [7,с.154].

Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 року заплановано довести обсяг частки органічної продукції у загальному обсязі валової продукції сільськогосподарства до 10 % [8].

Однак, повільний розвиток органічного виробництва в нашій країні спричинений все ще незавершеністю створення законодавчої та нормативно-правової бази, яка б чітко окреслила державну політику у сфері органічного виробництва, створила умови для законодавчого визнання та захисту органічних продуктів, формування національної системи сертифікації, затвердження правил, стандартів і чіткої, ефективної системи державної підтримки та стимулювання розвитку органічного виробництва.

На сьогодні на законодавчому рівні поняття органічного виробництва не визначене, не розроблено національні стандарти щодо органічного виробництва та органічної продукції. Тому дана продукція вітчизняного виробництва, представлена на ринку, сертифікується за визнаними міжнародними стандартами. Так, українська сертифікаційна компанія ТОВ «Органік стандарт» включена до офіційного переліку сертифікаційних органів, визнаних в ЄС та Швейцарії, та здійснює сертифікацію за стандартами «БІОЛан» (приватними українськими стандартами). Стандарти органічного сільськогосподарського виробництва та маркування продукції і продуктів харчування «БІОЛан» було розроблено на основі Базових Стандартів Міжнародної федерації органічного сільського господарства, Постанови Ради (ЄЕС) № 2092/91 стосовно органічного виробництва сільськогосподарських продуктів та Стандартів BIOSWISS Асоціації Швейцарських організацій виробників органічної продукції [9].

Відсутність законодавчого поля унеможливорює організацію системи акредитації і унормування діяльності сертифікаційних органів, а також перешкоджає позиціонуванню України як експортера органічної продукції на міжнародному ринку.

Отже, досвід органічного виробництва, накопичений у різних країнах світу, доводить високу ефективність продукування органічної продукції у сучасних умовах.

В Україні, як кількість виробників органічної продукції, так і площа сільськогосподарських угідь, зайнятих під її виробництво, щорічно зростають. Але потрібно розуміти, що перехід виробників сільськогосподарської продукції на засади органічного виробництва потребує значних фінансових вкладень, розробки комплексної державної підтримки та ефективної науково-методологічної бази.

Література

1. Безус Р. М. Ринок органічної продукції в Україні: проблеми та перспективи / Р.М. Безус, Г.Я. Антонюк // Економіка АПК — 2011. — № 6. — С. 47-52.
2. Шубина Г. Причина и следствие / Шубина Г. // Продукты & ингредиенты — 2012. — № 9. — С.6-7.
3. Артиш В.І. Особливості органічного агровиробництва в концепції сталого розвитку АПК України / В.І. Артиш // Економіка АПК — 2012 — №7 -С. 19-23.
4. Report and Recommendations on Organic Farming (Washington DC: USDA, 1980), 750p. xii. NAL Call # aS605.5 U52
5. Маслак О.М. Ринок органіки в Україні: стан та перспективи: / О.М. Маслак. [Електронний ресурс] — Режим доступу до журналу: <http://www.agrobusinesscom.ua/component/content/article/>
6. Федерація органічного руху України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <<http://www.organic.com.ua/>>.
7. Беляева Н.В. Сучасний стан виробництва органічної продукції в Україні та світі/ Н.В. Беляева // Інноваційна економіка 2013. — №1. — С. 151-155.
8. Постанова КМУ Про затвердження Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року від 19.09.2007 р. № 1158.
9. Сьогодні / Офіційний сайт Міжнародної Громадської Асоціації «БІОЛан Україна» // Режим доступу: <http://www.biolan.org.ua/uk/biolan-ukraine/today/>

Степасюк Л.Н., к.э.н., доцент кафедри економіки підприємства Національного університета біоресурсів і природопольовання України, **Тутенко З.М.**, аспірант кафедри економіки підприємства Національного університета біоресурсів і природопольовання України

Органическое производство — основной фактор повышения конкурентоспособности продукции скотоводства в сельскохозяйственных предприятиях. Проблемы экологизации, с каждым годом становятся всё более актуальными. Одним из путей их решения является развитие органического производства и обоснование мероприятий по его стабилизации. В современных условиях хозяйствования, на первом месте выходят проблемы эффективности производства органической продукции. Переход сельскохозяйственных товаропроизводителей на органи-

ческие методы производства возможно лишь при условии осознания преимуществ органического производства по сравнению с традиционным. Поэтому вопросы повышения эффективности производства органической продукции остаются актуальными и требуют дальнейших исследований.

В статье рассмотрены тенденции развития рынка органической продукции и уровень ее потребления в Украине и в развитых странах мира. Осуществлен анализ развития органического сельского хозяйства, исследована динамика площ Украины, занятых под органическим производством. Проведен анализ законодательной и нормативно – правовой базы, которая четко определяет государственную политику в сфере органического производства.

Ключевые слова: экологизация, органическое производства, развитие, динамика, потребление, мировой рынок.

Stepasyuk L.M., Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of Economics of Enterprise Chair (National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine), **Titenko Z.M.**, Post-graduate Student of Enterprise Economics Chair (National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine)

Organic production – the main factor in increasing the competitiveness production of cattle breeding in agricultural enterprises. Problems of ecologization are becoming more and more actual from year to year. One of the ways of their solution is the development of organic production and measures of its stabilization. In modern terms of entrepreneurship, the problems of efficiency of production of organic goods take the first place. The transition of agricultural commodity producers to organic methods of production is possible only in the terms of awareness of organic production advantages in comparison to traditional. Therefore, the issues of efficiency of organic production remain relevant and require further research.

The tendencies of market development for organic products and the level of its consumption in Ukraine and in the developed countries of the world are considered in the article.

The analysis of development of organic agriculture is carried out. The dynamics of areas of Ukraine, which are under organic production is investigated. The analysis of legislative and regulatory - legal framework that clearly defines the state policy in the field of organic production is made.

Key words: ecologization, organic productions, development, dynamics, consumption, world market.

УДК 330.341.1:005.4](045)

Шумський А.В.,

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії та економіки підприємства АПСВТ

Забезпечення конкурентоспроможності економіки через інноваційні стратегічні шляхи модернізації

Досліджено основи формування механізмів розвитку конкурентоспроможності трудового потенціалу. Обґрунтовані напрями політики розвитку трудового потенціалу, визначені основні складові механізму підвищення його конкурентоспроможності. Свідченням належної конкурентоспроможності будь якого підприємства стане зростання економіки та високий рівень життя населення. Це проявиться через збільшення ВВП, оптимізацію структури галузей і видів економічної діяльності, рівень їх інноваційності та їх безпеки, ефективність виробництва, експортний потенціал, обсяги інвестицій, зайнятості, доходів громадян, стан соціальної, економічної та екологічної безпеки.

Ключові слова: інноваційна стратегія, модернізація економіки, конкурентоспроможність, експортний потенціал, економічна безпека.

Практичний досвід останніх років переконливо свідчить, що кризові явища які зумовлені сучасними викликами і стоять перед підприємствами регіонів України, актуалізують необхідність та пошук нових інноваційних підходів до формування нової регіональної стратегії вектору просторової модернізації економіки як забезпечення безпеки та